

Чухліб А.І., Пушенко К.Ю., здобувачі вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Шведова Г.Л., к.ю.н., доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРИЧИНИ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Однією із істотних складових причинного комплексу злочинності є невдоволення запитами людей у різних сферах життя, розрив між потребами та можливостями їх задоволення. У кримінологічних дослідженнях важливий є аналіз особистості у взаємодії з соціальним середовищем, оскільки протиправну поведінку створює не особистість чи середовище, а їхня взаємодія. Особистість винного є самостійним інтересом у судовій психіатрії, оскільки вона не лише відображає певні зовнішні умови, а є активною частиною взаємодії. Кримінальне правопорушення є одним із особливих видів свідомої дії людини, тобто волевиявлення, що включає мету, вибір засобів, мотив і оцінку діяння. У цій ролі найважливіша ознака суб'єкта злочину як особистості, її свідомості, психіки.

Слушною є позиція Журавля А.П. про те, що основою поведінки людини є її потреби, що в подальшому визначають механізм формування мотивів. Потреби злочинця відрізняються такими ознаками: 1) нерозвиненість соціально необхідних потреб; 2) матеріально-утилітарний характер; 3) перебільшення потреб, тобто перевищення середнього стандарту і правомірних можливостей їх задоволення [3, с. 78].

Поведінка людини спонукається і регулюється його індивідуальним, суб'єктивним сприйняттям і відображенням реальних життєвих обставин і відношенням індивіда до цих обставин [4, с. 14].

Об'єктивними причинами правопорушень є протиріччя в соціальних і економічних відносинах. Це може бути низький рівень життя людей, безробіття, найближче соціальне оточення, яке має поганий вплив на особу та ін.

Суб'єктивними причинами кримінального правопорушення виступають соціальні позиції особистості, система цінностей і інтересів, рівень соціалізації і правосвідомості, соціальні установки і стереотипи поведінки.

Саме єдність об'єктивних та суб'єктивних факторів людської життєдіяльності проявляється у злочинній поведінці [3, с. 78].

Кримінологічна сутність кримінальних правопорушень полягає в їх мотивації, яка в суб'єктивній формі відображає всю сукупність

об'єктивних причин і умов. Причинність протиправної поведінки є складним предметом дослідження. Всебічно вона може бути досліджена лише в комплексних науках про людину і суспільство: соціології, соціальної психології, загальної психології, психофізіології та біології.

На психофізіологічному та біологічному рівні стоїть завдання визначити вплив властивостей нервової системи, темпераменту та фізіологічних процесів на злочинну поведінку [6, с. 104].

Кримінальне правопорушення як свідомий вчинок людини завжди є результатом складної взаємодії різних причин. Поведінка людини спонукає і регулює її індивідуальне та суб'єктивне сприйняття і відображення реальних життєвих обставин і ставлення особистості до цих обставин.

Соціальні чинники, які відіграють певну роль у житті, відіграють все більшу роль у природі агресії, адже утворюється невдоволення та розрив між потребами та можливостями їх задоволення. Агресія є результатом викривленого процесу соціалізації, в основному через зловживання батьками покарання, жорстокого поводження з дітьми [5, с. 116].

Причини протиправної поведінки повинні вирішуватися комплексно з урахуванням біологічних факторів особистості, її індивідуально-психологічних особливостей, соціально набутих особливостей і зовнішніх обставин, в яких формується особистість і її життя.

Розвиток особистості залежить від найближчого оточення, від особистого досвіду, від її діяльності тощо. Саме найближче оточення може бути носієм специфічних асоціальних звичок, які через наслідування, зараження, навіювання, впливають на людину, яка перебуває в такому мікросередовищі.

Багато експертів справедливо вважають, що протиправні дії є, з одного боку, результатом групових ефектів (особливо впливу літератури, ЗМІ), а з іншого боку – особу винного [1, с. 130].

Одна з особливостей психічної діяльності особи після здійснення кримінального правопорушення полягає в тому, що психічна напруга не спадає, а навпаки, посилюється, тому що відбулося сприйняття злочинцем самого результату злочинного діяння та з'явився страх перед покаранням

Отже, причини вчинення кримінальних правопорушень носять соціально-психологічний характер. Такий підхід дає реальну основу для встановлення зв'язку між соціальними умовами життя та психологічними особливостями особистості. Біологічно успадковані особливості людини є умовою розвитку її психічних особливостей при визначенні тих чи інших соціальних обставин. Поведінка особи перед вчиненням кримінального правопорушення характеризується тим, що на суб'єкта часто впливають суперечності між вимогами ситуації, до якої приписується конкретна поведінка, та її намірами [4, с. 52].

Література

1. Федоров О. Погляди щодо біологічних чинників злочинної поведінки. *Trends in the scientific development*. 2021. № 2. С. 130.
2. Десятник А.А. Проблема актуальності кримінально-процесуальної профілактики в рамках нового КПК України. *Форум права*. 2012. № 1. С. 247-252.
3. Журавель А.П. Соціально-психологічні особливості та детермінанти формування особистості зі злочинною поведінкою. *Вчені записки*. 2020. № 76. С. 77-79.
4. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: академічний курс: підруч. Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2004. 424 с.
5. Яра О. Роль особи злочинця в механізмі злочинної поведінки. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 1. С. 115-117.
6. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 336 с.

УДК 343.9(043.2)

Шаповал А.С., Яценко Д.І., здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Шведова Г.Л., к.ю.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Питання кримінальної відповідальності неповнолітніх залишається актуальним, попри наявний розвиток людського суспільства. Дискусійним є саме поняття кримінальної відповідальності, адже воно є суто доктринальним і відповідно не зазначене в Кримінальному кодексі. Професор Строгович Михайло Соломонович вважав, що дана тема є надзвичайно важливою, адже правильне розуміння даного терміну відіграє першочергову роль у політичній, юридичній і соціальній сферах. Із його думкою не можна не погодитись, особливо коли справа йде про кримінальну відповідальність неповнолітніх, захист їх основоположних прав і свобод [1, с. 149]. За словами О.В. Змановської, на формування цієї верстви населення впливає багато факторів таких як: найближче оточення – родина, друзі, однолітки, соціальний статус, засоби масової інформації, культурне виховання, рівень надаваної освіти і подібне [2, с. 108]. Вважаємо дане уточнення суттєвим. Деструктивний характер вищезазначених чинників може сприяти виникненню проблем неосвіченості, безробіття, вживання алкоголю та наркотичних засобів, і як наслідок, нездорове сприйняття моральних цінностей суспільства, що, своєю чергою, провокує зростання злочинності. Суспільно небезпечні